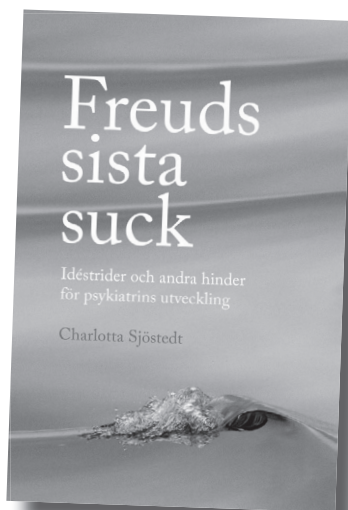

*“Freuds sista suck –
Idéstrider och andra
hinder för psykiatrins
utveckling”.*

I bland kommer en bok man önskar att man hade skrivit själv. Eller ännu hellre, att den funnits tillgänglig för tjugo år sedan. “Freuds sista suck” är en sådan bok. Författaren, Charlotta Sjöstedt, har en bakgrund som vetenskapsjournalist och har också jobbat som kommunikatör inom psykiatrin.

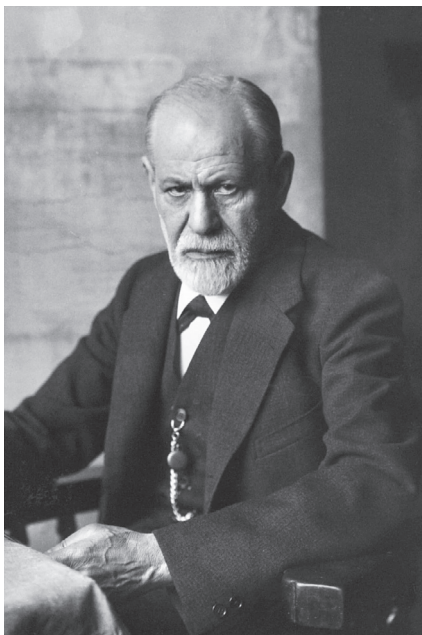
Som titeln antyder är boken en kritik av psykoanalysen och dess ideologiska efterföljare. Författaren går noggrant igenom psykoanalysens historia och skärskådar Freuds teorier. Slutsatsen blir tydlig och obarmhärtig: Freuds teorier kan inte betraktas som något annat än pseudovetenskap. Hans teorier baserades på personliga spekulationer om att det var omedvetna krafter som orsakade patienter-

nas besvär. Beroende på var han befann sig i sitt teoribygge (Freud ändrade sig flera gånger) kunde förklaringen till psykiska problem återfinnas i omedvetna sexuella drifter, eller att patienten inte hade hanterat olika, av Freud påhittade, utvecklingsmässiga stadier. Dessutom finns det tydliga indikationer på att de berömda, men få, fallstudier han publicerade, är fulla av falskari. Hans patienter blev oftast inte bättre, tvärtom. Freud hittade helt enkelt på.

Sjöstedt skärskådar även den psykodynamiska psykoterapiformen som, beroende på inriktning, tar fullt eller delvist avstamp i Freuds teoribygge. Även där är hon starkt ifrågasättande till vetenskapligheten.

Bokens kärna är det märkliga faktum att psykoanaly-

*Freud - en av 1900-talets mest inflytelserika
pseudovetenskapare?*

tiska idéer har haft en dominerande ställning både inom akademien och i den kliniska verkligheten under mycket lång tid, och att denna teoriinriktning fortfarande är stark. Trots att det sedan femton år har funnits tydliga riktlinjer från SOU och Socialstyrelsen att använda andra, evidensbaserade terapimetoder, behandlas många patienter med föråldrade insatser som är verkningslösa och i vissa fall rent kontraproduktiva. Vidare fortsätter man på universitetsnivå att utbilda behandlare i psykoanalytiska metoder

och teorier. Dessa behandlare får sedan legitimation utfärdad av Socialstyrelsen – samma myndighet som i över tio år rekommenderat helt andra behandlingsmetoder.

Man skall inte förledas att tro att boken är en partsinläga för KBT, den terapiform som för närvarande har starkast evidens. Författaren är mycket tydlig med att det finns stöd för moderna psykodynamiska terapier. Snarare anser hon att den polariserade striden mellan olika terapiskolor skadar möjligheten för fungerande metoder att korsbefrukta varandra, både teoretiskt och praktiskt. Hon konstaterar också att de nya evidensstödda psykodynamiska metoderna har stor likhet med KBT: ett ökat fokus på att konkret lösa patientens problem i nuet, och betydligt mindre intresse av att söka förklaring och bot genom att penetrera eventuella barndomstrauman.

För att ge missförhållandena ett mänskligt ansikte varvas de teoretiska diskussionerna med tre, av allt att döma autentiska fallhistorier, där patienter fallit offer för grotesk felbehandling. Här ser man att en läsning vid förlegade psykoanalytiska förklaringar, kombinerad med arrogans från vissa läkare och dålig organisation, har blivit till en dödlig cocktail. Liksom i de teoretiska diskussionerna tycks författaren ha gjort en mycket noggrann research där hon haft tillgång till journalmaterial och intervjuat anhöriga.

Om man skall hitta några svagheter i boken är det just denna noggrannhet som emellanåt gör boken omständlig att läsa. En rimlig förklaring är att Sjöstedt insett att boken kan bli hårt attackerad från flera håll, och därför har varit mycket mån om att visa att hon har säkra fakta på fötterna. Knappt en detalj tycks ha ansetts överflödigt i

fallhistorierna och det samma gäller redogörelsen för det vetenskapliga stödet för de olika terapiskolorna. I några enstaka fall har hon också missat att tillräckligt faktakolla vissa uppgifter: beteendeterapins inflytande på KBT framgår inte tydligt, och Bruce Wampolds¹ metaanalyser av behandlingsstudier redovisas utan att den ganska rimliga kritiken mot hans metoder och slutsatser framgår. Men detta är små skönhetsfläckar i ett eljest imponerande researcharbete.

Det troliga är att denna bok inte blir en kioskvältare. Det är den för smal för. Men som en rejäl igångsättare till en debatt om psykiatrin, pseudovetenskapen inom psykologin och flatheten från våra myndigheter att göra något åt saken – är den lysande.

Dan Katz

FREUDS SISTA SUCK

"Idétrider och andra hinder för psykiatris utveckling"
Författare: Charlotta Sjöstedt, Konststykke förlag, 2020

Referenser

<https://www.konststykke.se/om/freuds-sista-suck/>

- 1 Bruce Wampold har publicerat flera kritiserade metaanalyser där han anser att data visar att alla etablerade terapiformer, oberoende av metod eller teoribas, fungerar lika bra. Ett av flera exempel på kritiken är att han i en metaanalys (Referens: Wampold B.E., Mondin G.W., Moody M., Stich F., Benson K., Ahn H. A meta-analysis of outcome studies comparing bona fide psychotherapies: Empirically, "all must have prizes" Psychological Bulletin. 1997;122:203–215.) jämförde ett resultat från ett hundratal olika terapistudier som alla gav likvärdiga goda resultat. Slutsatsen som drogs – att alla terapiformer fungerar lika bra - kallas för the "dodo-verdict" efter en

berättelse i Alice i Underlandet där en dodofågel dömde i en tävling där alla tävlande tilldömdes segern, och att alla därför fick pris. Vid närmare analys av vilka studier som ingick i Wampolds analys visade det sig dock att över 80% av de ingående studierna var KBT. Alltså, när KBT jämförs med KBT visar sig KBT vara lika bra som...KBT. Enligt Wampold skall i stället effekten framför allt förklaras av relationen mellan terapeut och patient. Att internetbaserade terapier i många fall visat sig vara lika effektiva har man dock svårt att förklara. Wampold är mycket populär i psykodynamiska kretsar.